

İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN MURAT ÇEPNİ'NİN
TBMM 7/20761 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR

Kocaeli Derince'de Merkim Endüstri Ürünleri A.Ş. firmasına ait bir depoda 2000-3000 ton arasında olduğu tahmin edilen HCH (*hekzaklosikloheksan*) ve DDT (*Dichlorodiphenyltrichloroethane*) atığı bulunmaktadır. HCH ve DDT karsinojenik, doğada kalıcı kirliliğe yol açan ve canlılarda birikim yapan toksik, kalıcı organik kirletici (KOK) olarak nitelendirilen kimyasal maddelerdir. Tarımsal üretimde pestisit olarak kullanılan bu kimyasalların Türkiye'de kullanımı 1985 yılında yasaklanmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2006 yılında Derince'deki bu kimyasalların mevcut depolarda bulunmasının insan ve çevre sağlığı açısından ciddi tehlike oluşturduğundan dolayı bertarafına karar verilmiştir. Kimyasalların bertarafı için Aralık 2006 tarihinde Alman AVG firmasıyla sözleşme imzalanmış ancak kimyasalların sadece 515 tonu bertaraf için yurtdışına gönderilmiştir. Kalan 2500 ton atığın bertaraf edilme işleminin ise 2018 yılında tamamlanacağı açıklanmasına rağmen bugüne kadar son derece yüksek zehirli etkiye sahip bu toksik atığın bertarafı sağlanmamıştır. Özellikle Marmara Bölgesi yüksek deprem riski altındadır. Olası bir deprem durumunda ya da bertaraf işleminin özensizce yapılması durumunda, yönetmeliklerde belirtilen koşullara uymadığı iddia edilen depolarda bekletilen HCH ve DDT'nin çevreye yayılıp, ciddi sağlık sorunlarına, çevresel felakete yol açacağı bir gerçektir. HCH ve DDT atıklarının deniz suyuna karışma riski de bulunmaktadır. Bu kimyasalların hiç kullanılmayan yerlerde dahi izine rastlanması küresel anlamda tehlikeli olduğunu göstermektedir.

Basında çıkan haberlere göre; Kocaeli'ndeki bu HCH ve DDT atıkları İZAYDAŞ'a ait Tehlikeli Atık Yakma Tesisinde yakılarak imha edilecektir. Bu kimyasalların yakılarak imha edilmesi Dioksin ve Furan bileşimlerinin oluşmasına yol açmaktadır. Bilinen en tehlikeli ve toksik etkili kimyasal maddelerin başında gelen dioksinler ve furanlar doğada yıllar boyunca zehirli etkisini koruyabilen, besin zincirine bulaşan ve canlılarda biyolojik birikim yapan karsinojenik maddelerdir. Anayasa'nın 56. Maddesi "Herkes sağlıklı ve dengeli' bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." diyerek sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkını güvence altına almıştır. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere de uygun olarak, insan sağlığı üzerinde yüksek risk taşıyan kimyasalların bertaraf edilmesi, daha tehlikeli kimyasallar ortaya çıkmadan, son derece dikkatli yapılması gereken önemli bir konudur.

Bu bağlamda;

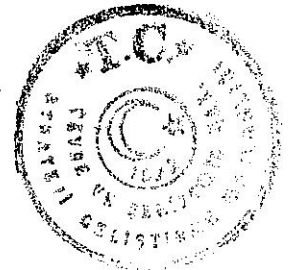
- 1) Uluslararası standartlara göre, yakma işlemine tabi tutularak bertaraf edilecek HCH ve DDT atıklarının bertaraf edilmesinde kullanılacak teknoloji, bertaraf işlemini en az yüzde 99,999 oranında gerçekleştirebilme kapasitesine sahip olmalıdır. İZAYDAŞ bu konuda uluslararası standartlara uygun mudur?
- 2) 6/10/2010 tarihli ve 27721 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmeliğe uygun bir şekilde atıklar bertaraf edilebilecek midir? İZAYDAŞ'ın günlük atık yakım kapasitesi ne kadardır?
- 3) HCH ve DDT atıklarının yakım işi ne kadar sürede tamamlanacaktır?

- 4) Yakma işlemi esnasında açığa çıkacak baca gazlarından ve atık sudan alınacak örneklerin analiz edilmesi suretiyle dioksin ve furan oluşumunun ne miktarda olduğunun dikkatle takip edilmesi gerekmektedir. Yakım işleminde açığa çıkacak muhtemel dioksin ve furan bileşiklerinin kalıntı analizleri kimler tarafından ve ne sıklıkla yapılacaktır?
- 5) Yürütülen çalışmaların güvenilirliğini sağlamak için bu tehlikeli atıkların bertaraf edilmesi sürecine Tabipler Odası, Çevre Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası ve Gıda Mühendisleri Odası'ndan birer temsilcinin katılımı sağlanacak mıdır?
- 6) Atıkların yakılarak bertaraf edilmesinde kamuoyu düzenli olarak gerekli şekilde bilgilendirilecek midir? HCH ve DDT atıklarının bertaraf edilmesi işlemine Birleşmiş Milletler Örgütünden gelen görevliler de nezaret edecekler. BM Örgütünden gelen bu görevlilerin hazırladıkları raporlar kamuoyunun bilgisine sunulacak mıdır?
- 7) Yakılarak bertaraf edilecek pestisitler nedeniyle çevreye bulaşacak dioksin ve furan bileşiklerinin çevreyi kirletmemesi, kirletilmiş çevrelerde yetişen ya da üretilen gıda maddelerine bu zehirli bileşiklerden bulaşmaması için ne gibi önlemler alınacaktır? Toprak ve suda gerekli analizler yapıp sonuç kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?
- 8) Yıllardır bertaraf edilmesi beklenen bu atıkların daha az zararlı bir şekilde yok edilmesi için Bakanlığımızın bir çalışması var mıdır?

CEVAPLAR

- 1) UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) Teknik Ekibi gözetiminde yapılan deneme yakması sonucunda, İZAYDAŞ'ın bahse konu standardı sağladığı belirlenmiştir. Proje web sitesinde yayınlanan rapora <https://kalicikirleticiler.com/news/merkim-depo-sahasi-referans-raporlari/> web adresinden ulaşılabilir.
- 2) UNDP tarafından hazırlanan ve Bakanlığımız tarafından kontrol edilen ihale şartnamesinde, ulusal ve uluslararası mevzuata ve yükümlülöklere uyma şartı yer almaktadır. Bu kapsamda, yapılacak bertaraf işlemleri, ilgili yönetmeliğe uygun olarak yapılacaktır. Beslediğı diğer atıklara bağılı olarak İZAYDAŞ günlük 3,5-4 ton POP's atığı besleyebilir.
- 3) Yakma işleminin 2020 yılı sonuna kadar tamamlanması öngörülmektedir.
- 4) Yakma esnasında oluşan emisyon verileri Bakanlığımız ve UNDP ile paylaşılacaktır. Bu veriler, her 400 tonda bir bertaraf raporuna ek olarak verilecektir. Bunun yanında UNDP tarafından kontratlanan bağımsız bir firma tarafından çalışmanın başlangıcında, uygulama aşamasında ve iş bitiminde sahadaki kirleticilere ilişkin izleme çalışması yapıp, Bakanlığımız ve UNDP ile paylaşılacaktır.
- 5) 24.07.2019 tarihinde ilgili STK'larla yapılan toplantıda proje ilerleyişi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Atıkların paketlenmesi tamamlandıktan sonra ilgili STK'lara saha ziyareti tertip edileceğı toplantı katılımcılarına bildirilmiştir. Bunun yanında, talep edilmesi durumunda STK'ların ziyaret talebi ihale eden kurum olan UNDP tarafından bertaraf firmalarına iletilecektir.
- 6) Hazırlanan raporlar <https://kalicikirleticiler.com> web adresinde yayınlanacaktır.

7) İhale şartnamesinde de belirtildiği üzere, bertarafın gerçekleşeceği tesislerde sağlanan DE/DRE değerlerine göre, herhangi bir kümülatif dioksin/furan salımı olmayacaktır. Bunun yanında, KOK atıkları dışında başka tehlikeli atıkları da yakan yakma tesislerinde dioksin/furan emisyonu oluşabilmektedir. Bu tesisler 3/7/2009 tarihli ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, yılda 2 kez dioksin/furan analizi yapmak ve bunu Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür. Bu nedenle, sadece bu atıklardan dolayı değil, tesisler çevre mevzuatı uyarınca da bu emisyonları istenilen seviyede tutmakla yükümlüdürler.

8) Bakanlığımızın taraf olduğu Basel Sözleşmesine göre, uygun bertaraf yöntemleri, bu sahadaki atıklar için de uygulanabilir olup, ihale şartnamesinde Basel’e uygun bütün yöntemler DE/DRE şartlarını sağlamak kaydıyla uygun bertaraf yöntemi olarak kabul edilmiştir.

